

Tutkijankoulutus tuuliajolla

Eduskunta sisällytti yllättäen vuoden 1994 toiseen lisämenoarvioon 48 miljoonaa markkaa tutkijankoulutuksen laajentamiseen, nimenomaan jatko-opiskelijoiden palkkaamiseen. Hanke on tullut tunnetuksi graduate school- eli tutkijakoulujärjestelmänä.

Kiireen takia uudistus käynnistyi ilman että esimerkiksi eduskunta, yliopistot, Suomen Akatemia tai opetusministeriö olisivat selkeästi ottaneet kantaa moniin peruskysymyksiin.

Muun muassa Yhdysvalloissa tutkijakoululla tarkoitetaan pysyvää, itsenäisen tiedekunnan veroista yksikköä, jolla on oikeus hyväksyä tohtorintutkintoja. Suomeen perustetut ohjelmat ovat vesittyneet vaatimattomammiksi. Ne ovat väliaikaisia, nelivuotisia "hankkeita", jotka epäämärräisesti liittyvät tiedekuntiin.

Kiireen takia uudistukselle ei laadittu edes valtakunnallisia minimisäädöksiä. Terminologinen kirjavuus on melkoista; puhutaan graduate schoolista, GS-hankeista, tutkijakouluista, tieteellisistä jatkokoulutushankkeista, jatkokoulutusohjelmista ja tohtorinkoulutusohjelmista.

Ei ole periaatteita, jotka säätäisivät tutkijakoulujen ja tiedekuntien suhteesta. Tutkijakouluissa on useamman yliopiston opiskelijoita. Toisaalta jokainen tiedekunta päättää itsenäisesti, mitä suorituksia sen tohtorintutkintoon kuuluu. Tutkijakoulut joutuvat erikseen hyväksyttämään opinto-ohjelmansa niissä tiedekunnissa, joiden opiskelijoita koulussa on.

Tärkeää olisi luoda kannustava valtakunnallinen jyvitysjärjestelmä kaik-

■ Suomeen ei voida kerta-räyksellä perustaa yli kuuttakymmentä kansainväliset mitat täyttävää tutkijakoulua, kirjoittaa **Fred Karlsson.**

kien tutkintojen pisteille. Mikä kannustaa kiristyvässä kilpailussa yliopiston A opettajaa ohjaamaan yliopiston B opiskelijaa, jos valmis tutkinto kaunistaa vain B:n tutkintotilastoa?

Tiedekuntien näkökulmasta tilanne on sekava. Ne ovat osallisina ulko- ja puolissa tutkijakouluissa. Toisaalta ne jatkavat nykyistä jatkokoulutusta. Kahtalaisuus käy raskaaksi senkin takia, että sitä käytännössä toteuttavat samat opettajat.

Tutkijakouluissa on kaksi osapuolta: opettajat ja jatko-opiskelijat. Nyt on panostettu jälkimmäisiin. Noin 700 opiskelijaa on saanut päätoimisen jatko-opiskelupaikan.

Kiireen takia ei ollut aikaa keskustella syvällisemmin tutkijakoulujen opetussisällöistä, opiskelijoiden ohjauksesta tai yleisestä laadunvarmistuksesta. Oletuksena oli, että nykyiset opettajat – lähinnä professorit – ottavat uusia tehtäviä entisten päälle, joita tutkimuksen ohessa ovat muun muassa perustutkinto-opetus ja vanha jatkokoulutus.

Menestyville tutkijakouluille on tyyppillistä, että riittävän moni opettaja voi keskittyä jatkokoulutustehtävään, ennen kaikkea henkilökohtai-

seen ohjaukseen. Kansainvälisesti uskottavaa tutkijakoulua ei voi luoda, ellei opettajiinkin panosteta.

Nyt Suomeen on perustettu 67 tutkijankoulutusohjelmaa, ja lisää on luvassa. Pieneen maahan ei voida kertarysäyksellä perustaa näin monta kansainväliset mitat täyttävää tutkijakoulua. Näyttääkin pahaenteisesti siltä, että nyt jatkokoulutus hajautetaan moniksi pieniksi yksiköiksi kuten nykyisessä yliopistolaitoksessamme.

Realistisempi näkemys on se, että Suomessa voisi tärkeimmillä tieteenaloilla olla kullakin yksi tutkijakoulu, yhteensä korkeintaan 10–20. Tutkijakoulujenkin pitäisi olla tarpeeksi laaja-alaisia, ja niissä tulisi olla riittävästi asialleen vihkiytyneitä opettajia. Kysymys tutkijakoulujen lukumäärästä liittyy myös korkeakoulujen rakenteelliseen kehittämiseen, jossa ei viime aikoina ole mainittavasti edistytty.

Yksittäisen tutkijakoulun elinkaarren pitäisi olla ainakin kymmenen vuotta, jotta opettajat kokisivat mielekkääksi panostaa opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen. Nelivuotinen kertakeikka on aivan liian lyhyt.

Suomen Akatemian ja yliopistojen roolit ovat menossa päällekkäin. Onko toivottavaa, että päätösvalta korkeatasoisimman tieteellisen jatkokoulutuksen rahoittamisesta nyt siirtyy yliopistoilta Akatemialle ja opetusministeriölle?

FRED KARLSSON

■ Kirjoittaja on Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen professori, korkeakouluneuvoston varapuheenjohtaja ja tutkijankoulutusohjelman "Kielellinen merkitys ja sen prosessointi" johtaja.